

Fogorvostudományi Kar, Marosvásárhelyi George Emil Palade
Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány és Technológiai Egyetem, Marosvásárhely, Románia*
Fogorvostudományi Kar, Temesvári Victor Babeş Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem, Temesvár, Románia**

A magyar nyelv használata a romániai fogorvosi oktatásban

DR. SZÉKELY MELINDA*, DR. MATEKOVITS GYÖRGY**

Jelen írás célja, hogy áttekintést nyújtson a magyar nyelv használatáról a romániai fogorvosképzésben. Az első rész röviden ismerteti az első magyar nyelvű erdélyi orvosi könyv fogorvosi vonatkozásait. A második rész bemutatja az erdélyi fogorvosi oktatás történetét a kezdetektől napjainkig, különös tekintettel a magyar nyelv használatára. Az egyetemi szintű fogorvosi oktatás 1890-ben kezdődött a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemen mint fakultatív tantárgy az orvostanhallgatók számára. Az egyetem magyar tannyelvű graduális és posztgraduális fogorvosképzést biztosított az 1913–1919, valamint 1940–1945 közötti években, bár 1921–1940 között Szegedre költöztették. A kolozsvári egyetem, többszöri névváltoztatás után, Bolyai Tudományegyetem lett, és a magyar tannyelvű Orvostudományi Karát 1945-ben áthelyezték Marosvásárhelyre. Itt az 1948-as tanügyi reform következtében vált Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézeté, és létrehozták a Fogorvostudományi Kart, melynek működése megszűnt 1951 és 1960 között. A magyar nyelvű fogorvosképzést 1962-ben felváltotta a kétnyelvű oktatás: magyar és román nyelvű előadások voltak, de a gyakorlatokat csak román nyelven tartották. Jelenleg is így zajlik az oktatás, bár időközben Romániában rendszerváltozás volt, egyetemegyesítés, és többször változott az egyetem elnevezése. 2014-ben bevezették az angol nyelvű fogorvosképzést, ahol minden oktatási tevékenység angol nyelven zajlik. Végezetül megjelennek az egyéni gondolataink az anyanyelven történő oktatás és a magyar fogorvosi szaknyelv megőrzésének fontosságáról, valamint a román és angol szakkifejezések hatásáról. Összegezve, Romániában az egyedüli hely, ahol magyar nyelven történik a fogorvostudomány (elméleti) oktatása, az a Marosvásárhelyi „George Emil Palade” Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány- és Technológiai Egyetem Fogorvostudományi Kara.

Kulcsszavak: magyar nyelv, Románia, egyetem, fogorvosi oktatás, fogászati szakkifejezések

Erdélyben a XVI. században jelentek meg a fogorvoslással kapcsolatos első magyar nyelvű írások. Ezek tudomány-népszerűsítő szándékkal készültek, mert a tudományos munkákat latin nyelven írták. Az oktatás nyelve a latin volt a XVI–XVIII. században. A magyar nyelvű szakirodalom felbecsülhetetlen értékű alkotása az a 940 oldal terjedelmű kézirat, amely *Ars Medica* latin címen vált ismertté. Az emberi test betegségeit és azok gyógykezelését ismerteti, külön tárgyalva a fogbetegségeket és a szájápolást, a reneszánsz kor ismereteinek színvonalán. Ez az első magyar nyelvű orvosi könyv, melyet 446 éve írt Lencsés György, aki a fejlődési udvarban magas tisztséget töltött be, Nagyváradon született 1530-ban, és Gyulafehérváron halt meg 1593-ban. Lencsésnek sikerült mindent magyarul megfogalmaznia kora tudományának színvonalán, és latin vagy görög kifejezéseket csak kiegészítésként, magyarázatként használt. Az általa használt szakkifejezések nem változtak pl., száj, fog, vagy csak alig változtak az évszázadok során, pl., „alsó-, felső állkapca”, „fogaknak húsa”, „fogaknak fészke, ágya”. Péter Mihály *Az erdélyi fogorvoslás története* című könyvében ezt írja Lencsés könyvéről: „Szókincse meglepően gazdag és változa-

tos. Lenyűgöző nyelvezetének elemi ereje, ősi zamata. Ma is élményt jelent szövegének olvasása.” [3]. Büszkének lehetünk rá, hiszen romániai egyetemi oktatókként mi is erre törekedtünk az elmúlt 30 év során.

A XIX. században kezdődött a fogorvoslás oktatása Erdélyben. Kolozsvárott alapították 1872-ben az első erdélyi egyetemet (Kolozsvári Magyar Királyi Egyetem), amely a budapesti után az akkori Magyarország második egyeteme volt, és 1881-ben felvette a Ferenc József Tudományegyetem nevet. Itt vezették be a fogászati oktatást az Orvostudományi Kar hallgatói részére, fakultatív tantárgyként, 1890-ben. Azt követően, hogy létrehozták 1913-ban az első fogászati klinikát, megkezdődött a posztgraduális fogorvosképzés is, mindkettő magyar nyelven. A román–magyar hatalomváltást követően 1919 és 1940 között román nyelven, majd 1940 és 1945 között ismét magyar nyelven folytatódott az oktatás Kolozsváron. Az egyetem neve is változott ezekben a háborúk sújtotta években: I. Ferdinánd Király Tudományegyetem (a második bécsi döntésig), Kolozsvári Magyar Egyetem (Magyar Előadásnyelvű Állami Tudományegyetem), majd Bolyai Tudományegyetem [2, 3].

A kolozsvári egyetemet és a magyar nyelvű oktatás folytonosságát úgy sikerült fenntartani, hogy 1919-ben áttelepítették ideiglenesen Budapestre, majd Szegedre, ahol a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem működött 1921 és 1940 között. A második bécsi döntés után, 1940-ben visszaköltözött Kolozsvárra a Ferenc József Tudományegyetem.

A kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Orvosi Karát Marosvásárhelyre helyezték 1945-ben. Azért született ez a döntés, hogy itt folytatódjon az orvostudomány oktatása magyar nyelven. Az 1948-as tanügyi reform keretén belül névváltoztatás történt, és önálló Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet (MOGYI) vált. Az Általános Orvosi Kar mellett létrehozták a Fogorvosi, Gyógyszerészeti, Gyermekgyógyászati és Közegészségtani Kart. Ekkor kezdődött az új típusú egyetemi fogorvosképzés (graduális), és folytatódott az orvoskari hallgatók számára az alapvető fogászati ismeretek oktatása, valamint a posztgraduális fogorvosképzés [1, 3].

Marosvásárhelyen 1951-ben megszűnt a Fogorvosi Kar, majd 1960-ban újraindult szekció néven. Ebben az időszakban román nyelven zajlott a fogorvostudományi oktatás a kolozsvári egyetemen. Marosvásárhelyen ismét magyar nyelven folyt az oktatás 1960-tól, de 1962-től kétnyelvűvé vált: az előadások a hallgatók választása szerint magyar vagy román nyelven történnek, viszont a gyakorlatok csak román nyelven [3]. Ez a helyzet jelenleg is, annak ellenére, hogy azóta Romániában rendszerváltás volt, és a tanügyi törvények is változtak. Az 1989-es eseményeket követően 1991-től Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) lett a hivatalos elnevezés, ahol három kar működött: Általános Orvostudományi Kar (ÁOK), Fogorvostudományi Kar (FOK) és Gyógyszerésztudományi Kar (GYOK). A FOK keretein belül zajlott a fogorvosképzés, ahol kétnyelvű volt továbbra is az oktatás, majd 1993-ban kezdetét veszi a fogtechnikus-, 2004-ben pedig a fogászati asszisztensképző, mint érettségi utáni hároméves főiskola, de ez utóbbiak oktatási nyelve a román. Ezzel szemben a 2014-ben beindított angol nyelvű fogorvosképzés oktatási nyelve az angol, úgy az előadásokon, mint a gyakorlatokon.

A MOGYE 2018-ban egyesült a marosvásárhelyi Petru Maior Egyetemmel, és a 735/2018-as kormányhatározatban megjelent az új elnevezés: Marosvásárhelyi Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány- és Technológiai Egyetem (MOGYTTE), amit 2019-ben ismét megváltottak, így azóta Marosvásárhelyi „George Emil Palade” Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány- és Technológiai Egyetem. Az egyetemet jelenleg hét kar alkotja, a Fogorvostudományi Karon románul és magyarul folyik az oktatás, miközben az angol képzés önálló karba szerveződött.

Romániában az egyedüli hely, ahol magyar nyelven történt a fogorvosképzés 1948-tól kezdve, az a MOGYI, majd MOGYE, illetve MOGYTTE, bár 1962-től csak a fogorvostudomány elméleti oktatása zajlik magyar nyel-

ven, és ez jelenleg is biztosított a Marosvásárhelyi George Emil Palade Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány- és Technológiai Egyetem Fogorvostudományi Karán. A fogorvostan-hallgatók államvizsga-dolgozatukat (szakdolgozat) magyar nyelven is írhatják, ami egyrészt megkönnyíti a feladatukat, hiszen magyar nyelvű előadásokat hallgattak egyetemi tanulmányaik során, de kihívást is jelent, mert hosszabb (10 oldalas) román nyelvű összefoglalót is kell készíteniük, és románul kell bemutatniuk a védés során, hogy a vizsgabizottság tagjai, a román oktatók is megértsék.

A magyar egyetemi hallgatók által évente Marosvásárhelyen megszervezett Tudományos Diákköri Konferencia (TDK) kiegészíti a magyar nyelven történő oktatást. A fogorvostan-hallgatók számára is lehetőséget nyújt arra, hogy a diákköri szakcsoportokban és/vagy a szakdolgozat elkészítése érdekében végzett tanulmányaikat bemutassák magyar nyelven. A dolgozatok összefoglalói nyomtatásban is megjelennek az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) Orvos- és Gyógyszerészeti Szakosztályának a lapjában, az *Orvostudományi Értesítő* különszámában. A TDK lehetőséget teremt a más egyetemeken román nyelven tanuló magyar anyanyelvű hallgatók számára is, hogy bemutassák dolgozataikat, és részt vegyenek a különböző előadásokon, ahol hazai és külföldi meghívott előadók kutatásait ismerhetik meg. Az *Orvostudományi Értesítő* közli a tudományos munkákat, és ezáltal teljesül az EME célkitűzése: „a tudomány művelése és magyar nyelven való terjesztése”[4]. A magyar nyelvű fogorvostudományi oktatást, valamint a szülőföldön való boldogulást jelentős mértékben segíti a Studium–Prospero Alapítvány is.

A fogtechnikusok képzése Romániában csak román nyelven történik, ami kedvezőtlen hatással van a fogorvos–fogtechnikus kommunikációra. Azért, hogy elkerüljék a félreértéseket, a mindennapi szóhasználatban gyakori a román szakkifejezések használata vagy az angol rövidítések alkalmazása, például: műfogsor helyett protézis, gyökércsap helyett stift, számítógép vezérelte tervezés és megmunkálás helyett CAD–CAM.

A XX. században elég volt a magyarságtudat és a magyar nyelvű fogorvostudományi oktatás ahhoz, hogy a magyar szakkifejezéseket megőrizzük és használjuk a betegellátásban és a tudományos munkákban. Elég volt az önmagunkkal szembeni igényesség, hogy ellenálljunk a hivatalos román nyelv beolvadást szorgalmazó hatásának, bár a szakvizsga és minden további vizsga román nyelven zajlott, megkövetelve a szaknyelv ismeretét. Ezzel szemben az utóbbi években a mindent elárasztó globalizáció és a technológia gyors fejlődése elvezetett oda, hogy úgy tűnik, nem tudunk lépést tartani, nincs még mindenre magyar szakkifejezés, illetve a magyarító próbálkozások nem tudnak meggyökeresedni. Felgyorsult világunkban teret hódítanak a rövid angol nyelvű szakkifejezések, amik az újdonság és a fejlődés varázsával hatnak, bekerülnek a mindennapi szóhasználatba még mielőtt kialakulna egyszavas magyar megfelelőjük. A XXI. században már nem akarjuk

az időt vesztegetni a körülírásra, a magyarázatokra, és ezzel a naprakész információk gyors közlésének csapdájába esve feláldozzuk a magyar fogorvosi szaknyelv tisztaságát. A többségi nyelv hatásának ellen tudunk állni, mert védjük a nemzeti identitásunkat, mindenki tudta, hogy Széchenyi István szavaival élve „nyelvében él a nemzet”, de az angol nyelvtől nem féltünk, sőt úgy éreztük, hogy használatával kinyílt a világ. Sokan az egyetemi hallgatók közül, akik Erdély azon részein nőttek fel, ahol a magyar anyanyelvű lakosság volt többségben (Kovácsna és Hargita megyékben), dacból nem tanulták meg a román nyelvet, viszont az angol nyelvet elsajátították, mert ez a szabadság érzetét és a jövő ígértét jelentette számukra. Pedig az érettségi vizsga magába foglalta a román nyelvtan és irodalom vizsgát is. Romániában a fiatalok szívesen és nagy lelkesedéssel megtanulják az angol nyelvet már iskolás korukban, és sokan arra gondolnak, hogy ezáltal nagyobbak lesznek az esélyeik, bármikor külföldön élhetnek és dolgozhatnak. A fogorvostan-hallgatók zöme egyszerűbbnek érzi, hogy inkább bárhol a világban dolgozzon és otthonra leljen, mintsem hogy megmértezzen a román

nyelven zajló rezidensvizsgán, és a szülőföldjén maradva legyen sikeres fogorvos. Gondolatainkat zárjuk Kányádi Sándor (Nagygalambfalva, 1929. május 10. – Budapest, 2018. június 20.), a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-díjas erdélyi költőnk szavaival: „Addig vagyunk magyarok, amíg magyarul beszélünk, magyarul gondolkodunk, magyarul tanulunk.”

Irodalom

1. BOCSKAY I: A Fogorvosi Kar. In: Barabás B, Péter M, Péter H. M (szerk.): *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve*. Teleki László Alapítvány Budapest, 1995; 209–215.
2. CSÖGÖR L: Visszapillantás – önvizsgálat. In: Barabás B, Péter M, Péter H. M (szerk.): *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve*. Teleki László Alapítvány Budapest, 1995; 11–26.
3. PÉTER M: Az erdélyi fogorvoslás történetéből. *Mentor Marosvásárhely*, 2006; 15–36, 143–239.
4. PÉTER M, PÉTER H. M: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztályának százéves tevékenysége 1906–2006*. Erdélyi Múzeum-Egyesület Kolozsvár, 2006; 10–41.

SZÉKELY M, MATEKOVITS GY

Usage of Hungarian language in dental education in Romania

The aim of this paper is to give an overview of the use of Hungarian language in dental education in Romania. The first part briefly describes the dental aspects of the first Hungarian-language Transylvanian medical book. The second part presents the history of dental education in Transylvania, from the very beginning till now, especially concentrating on the usage of Hungarian language. The university-level dental education began in 1890 at the Royal Hungarian Francis Joseph University of Sciences in Kolozsvár (Cluj-Napoca) as an optional discipline for medical students. Between 1913–1919 and 1940–1945 in Kolozsvár (Cluj-Napoca), the university provided undergraduate and postgraduate dental training in Hungarian; however, it was moved to Szeged between 1921–1940. After several name changes, it became Bolyai University of Sciences, and in 1945, its Faculty of Medicine, with Hungarian teaching language, was transferred to Marosvásárhely (Tirgu-Mures). Here, following the educational reform in 1948, it became the Institute of Medicine and Pharmacy of Marosvásárhely (Tirgu-Mures), and the Faculty of Dentistry was first established, and then, ceased to exist between 1951 and 1960. In 1962, dental training in Hungarian was replaced by bilingual education: the lectures were in Hungarian and Romanian, but practical activities were held only in Romanian. With regards to the teaching language, the situation remains even in the present; however, in the meantime, after a change of regime in Romania, the university was merged with another one, which resulted in several name changes. In 2014, a dental education in English was introduced, resulting in all teaching activities being held in English. Here, we are presenting our individual thoughts on importance of the education using the mother tongue and the preservation of the Hungarian dental terminology, as well as the impact of Romanian and English expressions. In summary, the only place in Romania where (theoretical) dental education is provided in Hungarian language, is in the Faculty of Dental Medicine at the George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology of Targu-Mures.

Keywords: Hungarian language, Romania, university, dental education, dental terminology